

Проблеми розвитку малого туристичного підприємництва в умовах пандемії COVID-19

Юлія Матко

студентка, спеціальність «Туризм»,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна

Світлана Гаврилюк

кафедра туризму,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,

ORCID: 0000-0003-1001-4046

Туристичний бізнес поряд зі сферою тимчасового розміщування, харчування та транспорту найбільш постраждав від пандемії COVID-19. Впровадження карантинних обмежень привели до катастрофічного зменшення туристичних потоків в Україні. За даними Держприкордонслужби у 2020 р. кількість іноземних туристів скоротилася майже в 4 рази-до 3,4 млн. осіб порівняно із попереднім роком, коли було прийнято 13,7 млн. іноземців [1].

Основний економічний удар пандемії прийняли на себе представники малого бізнесу, більшість з яких представлена вимушеними підприємцями, що не мають інших джерел існування. Малим підприємництвом вважають самостійну, систематичну, ініціативну господарську діяльність малих підприємств та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку [2]. Суб'єкти туристичного підприємництва виконують наступні функції: виробництво туристичного продукту (виробництво товарів туристичного призначення і надання туристичних послуг); реалізація туристичного продукту; організація споживання турів і окремих послуг туризму.

Розглядаючи структуру підприємств за видом діяльності 79.1 «діяльність туристичних агентств і туристичних операторів» за 2016-2020 роки, слід зазначити, що підприємства-суб'єкти туристичної діяльності у своїй переважній більшості-малі. За досліджувані роки їх частка перевищувала 99% у загальній кількості туристичних підприємств [3].

Згідно даних Держкомстату кількість малих туристичних підприємств становила у 2019 р. 10238 од. і скоротилася на 313 од. (-3,1%) у 2020 р. (до 9925 од.). Серед малих підприємств у туризмі переважали мікропідприємства, які мали середню кількість працівників, що не перевищувала 10 осіб за рік, а річний дохід від реалізації послуг не більше суми, еквівалентної 2 мільйонам євро [4]. Частка мікропідприємств за 2016-2020 роки серед підприємств, що функціонували на ринку туристичних послуг, теж підвищилася від 98,1% у 2016 році до 98,9% у 2020 р. Однак за останній рік на фоні загального скорочення туристичних підприємств чисельність мікропідприємств зменшилася від 10084 у 2019 р. до 9830 од. у 2020 р., або на 254 од. (-2,5%).

Специфічною рисою сучасного розвитку підприємництва у туристичній галузі України є формування сегменту фізичних осіб-підприємців, що здійснювали туристичну діяльність самостійно на власний ризик з метою

отримання прибутку: їх кількість у 2020 р. налічувала 6825 од. і скоротилася порівняно з 2019 р. (7044 од.) на 219 од., або на 3,1% [3].

Під час пандемії COVID-19 більшість малих підприємств не мали достатніх ресурсів, у тому числі фінансових, щоб забезпечити стабільну роботу в умовах карантину, витримати нав'язані державою умови роботи чи вимушене закриття і не збанкрутувати. За даними проведеного у 2021 р. Європейською Бізнес Асоціацією разом із Mind.ua дослідження зафіксовано падіння Індексу настроїв малого бізнесу до 2,38 балів з 5-ти можливих, порівняно з 3,07 балами минулого року [5].

Основні проблеми, з якими зіткнулися представники малого туристичного підприємництва у зв'язку з пандемією COVID-19, можна умовно згрупувати наступним чином:

- малі підприємства, залишаючись без фінансової підтримки, закривалися, що особливо гостро проявилось для економіки вражень (туризм і розваги, готельний бізнес, ресторанне господарство, оздоровлення, догляд, фітнес та ін.);
- недостатність фінансових коштів підприємств для утримання «на плаву», оплати праці персоналу та здійснення операційної діяльності;
- ділові партнери зазнали негативного впливу обмежень і не здійснювали звичайну господарську діяльність, постачальники не в змозі забезпечити своєчасність поставок;
- зниження попиту клієнтів на туристичні послуги і доходів/продажів підприємств внаслідок негативного впливу пандемії;
- звільнення працівників та скорочення кількості робочих місць.

Щоб допомогти представникам малого та середнього бізнесу пройти кризу з мінімальними втратами, була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки», яка допоможе подолати негативні наслідки пандемії COVID-19 та забезпечить економічне зростання [6]. В основу програми покладені заходи щодо надання додаткової фінансової допомоги, запобігання безробіттю, зменшення податкового тиску тощо. Однак запропоновані заходи допомагають лише частково. Хоча українська влада й переймається проблемами малого підприємництва, масштаби державної допомоги поки досить скромні.

Отже, державна підтримка туристичного бізнесу потребує серйозних реформ і доопрацювань. Для подолання наслідків пандемії COVID-19 та запобігання поширенню кризового стану, суб'єктам малого туристичного підприємництва необхідно: максимально швидко адаптуватися до нових викликів в умовах світової пандемії; інтенсивно працювати над цифровими стратегіями, щоб адаптуватися до нових форм споживання та інших наслідків пандемії; присутність у цифровому форматі і брендинг допоможуть у боротьбі

за нові проекти, контракти та інші можливості; перевести певні процеси бізнесу в онлайн-режим; тимчасово переорієнтувати бізнес; розробити нові стратегії розвитку, які будуть найприбутковішими, враховуючи поточну ситуацію на окремих сегментах ринку туристичних послуг.

Ключові слова: туризм, малий бізнес, туристичне підприємництво.

Список використаних джерел

1. Статистичні дані щодо перетину українського кордону громадянами інших держав. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/statistichni-dani-shchodo-peretinu-ukrayinskogo-kordonu-inozemtsyati> (дата звернення: 20.11.2021).
2. Рижаківа Г. Ф. Роль і місце малого підприємництва в національній економіці України. Ефективна економіка. Дніпро: Дніпровський державний аграрно-економічний університет. Видавництво ТОВ «ДКС-центр», 2011. №1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=450>. (дата звернення: 15.11.2021).
3. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва у 2020 р. : стат. збірник. Держ. служба статистики України, 2021. 374 с. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 10.11.2021).
4. Господарський кодекс України : Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV; редакція станом на 21 липня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 16.11.2021).
5. Еро О. Бізнес на низькому старті: у чому песимізм малих підприємців і яка в цьому роль держави. Mind. 26 березня 2021. URL: <https://mind.ua/openmind/20223876-biznes-na-nizkomu-starti-u-chomu-pesimizm-malih-pidpriemciv> (дата звернення: 26.11.2021).
6. Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 №534. Урядовий портал: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-stimulyuvannya-ekonomiki-534-270520> (дата звернення: 29.11.2021).